

**Міністерство освіти і науки України
Обласний комунальний позакласний навчальний заклад
„Рівненська Мала академія наук учнівської молоді”
Рівненської обласної ради
Відділення історико-географічне
Секція етнологія.**

Сорочки в с. Кисоричі

**Науково-дослідницька робота
учениці 10 кл.**

Кисорицької ЗОШ І-ІІІ ст.

Туренко Ірини Анатоліївни

Науковий керівник

вчитель трудового навчання

Кисорицької ЗОШ І-ІІІ ст.

Панько Світлана Всеволодівна

Рокитне - 2010 р.

Зміст

Вступ.....	3
Розділ I . Сорочка - традиційний одяг	
1.1. Сорочка –натільний одяг наших предків.....	6
1.2. Функції сорочки	10
Розділ II. Види сорочок	
2.1. Матеріали для виготовлення сорочок.....	13
2.2. Способи крою сорочок	16
2.2.1. Процес прання та прасування сорочок.....	23
2.3. Оздоблення сорочок.....	24
Висновки.....	28
Література.....	29
Додатки.....	30

Вступ

Історія української сорочки пов'язана з традиціями Київської Русі. В Україні з давніх-давен люди вміли виробляти тканини з дикорослої кропиви, льону, конопель. Льон і коноплі згадуються в церковних настановах Ярослава Мудрого. Полотняна сорочка — неодмінна складова давньоруського вбрання X—XIII ст.

Початок ґрунтовного наукового дослідження українського традиційного костюма збігається з розвитком капіталізму та пов'язаним із цим зниканням архаїчних рис в усіх галузях традиційної культури. До середини XIX ст. увага дослідників значною мірою була зосереджена на духовній культурі українців, на описі їхніх звичаїв та обрядів, вірувань, усно політичної творчості тощо, і тільки в другій половині століття помітно зростає інтерес до матеріальної культури народу, в тому числі до одягу. [4.С.7]

Український народний одяг — це яскравий і самобутній набір виробів, які розвивались і вдосконалювалися впродовж століть. Сорочка — один з найважливіших елементів національного одягу українців. Її носили наші пращури в періоди з раннього палеоліту, неоліту, епоху бронзи. В умовах патріархального ладу й сільського укладу життя з натуральними формами господарювання більшість предметів домашнього вжитку виготовляв сам господар та члени його сім'ї. Майже в кожній хаті ткали полотно і шили з нього одяг, найпоширенішою прикрасою якого була вишивка.

Готуючись до заміжжя, кожна дівчина мала надбати багато сорочок: для буденної роботи, на свята, навіть на смерть, тобто для різних потреб на все життя. У XVIII—XIX ст. майже в усіх поміщицьких господарствах та при монастирях існували майстерні пошиття одягу, вироби яких використовувалися для власних потреб або продавалися.

Сорочка (особливо чоловіча) була символом кохання, вірності чи невірності. В давньому замовлянні сказано: «Якою білою є сорочка на тілі, таким щоб і чоловік до жінки був», звідки видно, що «білий — милий». У деяких народних піснях, як зауважував О.Потебня, образ не пояснюється, але його можна зрозуміти на основі символічних значень:

Ой коби я була знала, що я твоя буду,
Випрала би сорочечку від чорного бруду,

тобто: покохала б, поєдналася з тобою за умови обов'язкового майбутнього заміжжя;

Закувала зозуленька на жовтім пісочку.

А хто ж мому миленькому випере сорочку?

Деколи те, що вчора вражало, видається сьогодні буденним. Втім, існує стиль, вибір якого, за всіх часів і в усіх країнах, робить вас центром уваги — етнічний. От тільки ставлення до нього не скрізь однакове. У Великій Британії цілком природною вважається поява на урочистостях представників монаршої родини у шотландських чоловічих спідничках-кілтах. А японський побут годі уявити без кімоно — його носять усі — від простого клерка до імператора. Відтак Країна сонця, що сходить, збагатила людство кроєм "кімоно". Неабиякої популярності набуло у світі й південноамериканське пончо.

Для України такою візитівкою стала сорочка, оздоблена вишивкою.

Інтерес до неї відродився не випадково, бо пов'язаний із сучасними тенденціями моди і національними мистецькими традиціями України, які стали невичерпним джерелом у творчості всесвітньо відомих художників-модельєрів. Так, на дефіле в Парижі творець сучасної світової моди Жан-Поль Готьє використав українську етнічну тематику та крій у сорочках та блузах, вишитих хрестиковою технікою.

Село Кисоричі розташоване в Рокитнівському районі Рівненської області. В селі Кисоричі створений шкільний музей „Світлиця” , де можна побачити предмети побуту, посуд, знаряддя праці, вишиті речі, одяг, виготовлені вручну нашими дідусями та бабусями. (мал. 4,5,6)

Мета: зібрати, дослідити і систематизувати матеріал про сорочки в селі Кисоричі; на основі цього зацікавити дітей мистецтвом виготовлення сорочки, показати її значення в житті народу, формуванні національних традицій та цінностей.

Завдання: зібрати, порівняти і проаналізувати зразки сорочок, показати доцільність використання елементів в сучасних виробках; опрацювати літературу про сорочки, дослідити сорочки села Кисоричі.

Предметом дослідження є зразки сорочок с. Кисоричі та техніка їх

виготовлення.

Об'єктом дослідження є процес виготовлення сорочки села Кисоричі.

В наш час сорочка, оздоблена вишивкою, є дуже модною та актуальною серед людей різного віку.

Тож цікаво дослідити, як виготовляли сорочки в селі Кисоричі, в цьому і полягає актуальність вибраної теми.

Тема роботи . «Сорочки в с. Кисоричі»

Розділ I. Сорочка - традиційний одяг

1.1. Сорочка - натільний одяг наших предків

Сорочка є одним з найдавніших елементів убрання, виступаючи майже до початку ХХ ст. єдиним видом натільного одягу на всій території України. Термін «сорочка» відомий не лише в українців, а й в інших слов'янських народів. За Київської Русі він означав і натільний, і верхній одяг або одяг узагалі, який шили як із полотна, так і з сукна. [4. С. 59]

Щоб дізнатися детальніше про Кисорицькі сорочки ми завітали до майстрині Панько Ганни Миколаївни 1932 року народження, яка проживає в селі Кисоричі Рокитнівського району Рівненської області. Їй 78 років. [Дод.1]

- Чи є у вас сорочки пошиті власними руками з домотканого полотна?
- Є і на домотканому полотни і на купованому.
- Скільки сорочок було у вашій скрині коли ви були дівкою?
- Ой нещитала ну багато, і робочіє, і празниковіє з доброго полотна і вишитіє. Хто був багатший, то кожного дня носив сорочку з доброго полотна щей вишиту. (Мал.1)
- Крім сорочки був ще якийсь натільний одяг?
- Де там крім сорочки нічого споднього небуло. Надевали сорочку на голе тіло, а на верх безрукавку, сорочка була майже по косточки ще й подолок із сподниці виглядав. А літом надевали одну сорочку і подперезували паском.
- Хто вас навчив шити сорочки?
- Мати колісь показувала як пошить сорочку. Помню була дівкою, то як жену товар пасти, беру з собою у вузьол полотно, нитки і сідаю на горбку і шию, здаєтся день, як одна минутина пройде за шиттям.
- Ми бачимо одні сорочки оздоблені вишивкою інші ні чому так?
- Бо то простіє робочіє сорочки, а з вишивкою святкова.
- Що для вас значить сорочка? Чи являє вона для вас якусь цінність?
- Полотняна сорочка всігда цениласа, а вишита то й поготов мене не раз

питають чи в мене нема колишньої сорочки щоб купити. А я бережу щоб дітям передати бо сорочка пошита вручну берегає нас од ліхого.

Для порівняння ми завітали до майстрині

Трохимчук Марини Марківни, 1938 р. народження, їй 72 роки. [Дод.2]

- Чи є у вас сорочки пошиті власними руками з домотканого полотна?
- Є але вони вельми давняшніє, оцьо шила я, сама вручну, так тоді шили з полотна.
- Скільки сорочок було у вашій скрині коли ви були дівкою?
- Багацько, бо сорочку носили кожного дня, і спали в сорочках, і отдельна сорочка була на празник до церкви йти.
- Крім сорочки був ще якийсь натільний одяг?
- Шож одна сорочка, а як холодно то ще надівали керсетку, кожуха. То вже після війни почали продавати майки, сорочки, комбінації.
- Хто вас навчив шити сорочки?
- Навчилась шити коло своєї матері. Вона показувала що за чим робить. як полотно ткать, як вирізати, що вишити, як зшити. Аякже це треба щоб вміла кожна дівчина в селі. Я нераз, як седаю шити чи вишивати кличу внучку, щоб показати як це робиться.
- Ми бачимо одні сорочки оздоблені вишивкою інші ні, чому так?
- Без вишивки проста сорочка надевати коло хати, або на город, а з вишивкою недільна, або на свято. (Мал.2) Ну а весільна взагалі вишивалась на найлучшому полотні. І на смерть шили сорочку.
- Що для вас значить сорочка? Чи являє вона для вас якусь цінність?
Я думаю що наша сорочка пошита в ручну ще й з домотканого полотна берегає нас, вона добра для здоров'я. Колісь люди й здоровшіє були чім зараз бо ходили в сорочках полотняних. Я старийшіє сорочки поскладала в кухро, а цилійшіє ще й зараз надіваю, бо я в йой себе здоровше чувую.

Отже, сорочка дійсно була натільним одягом, її шили та оздоблювали вручну.

Процес виготовлення сорочки з часом удосконалювався. Чоловічі і жіночі сорочки залежно від їхнього призначення, а також від заможності сім'ї, шили з полотна

різної якості.

Мал. 1 Сорочка майстрині (40-ві роки)
Панько Ганни Миколаївни

Мал.2 Сорочка майстрині (40-ві роки)
Трохимчук Марини Марківни

Мал. 3 Жіноча святкова сорочка майстрині Дем'янчук Секлети Павлівни [Дод.5]

1.2. Функції сорочки

Найголовнішою вимогою щодо одягу, яка супроводжувала його від початку існування, був захист тіла людини від негативних впливів зовнішнього середовища. Щодо сорочки то вона була видом натільного одягу її надівали вдень і вночі.

Інша найдавніша вимога людини щодо одягу була тісно пов'язана з захисною і водночас відбивала світогляд первісної людини, допомагаючи їй у боротьбі з незрозумілими силами природи, «захищаючи» від злих духів, наврочень і т. п. Це так звана оберегова функція, котра, переходячи протягом століть від покоління до покоління, набувала традиційно-побутових рис, втрачаючи своє первинне значення. Не вміючи пояснити явища навколишнього світу, людина часто наділяла окремі елементи свого побуту, в тому числі одяг, певними обереговими властивостями. Особливі магичні властивості надавалися сорочці, що одягалася прямо на тіло людини.

[Дод.9] Їй приписували лікувальну силу, вона виступала обов'язковим елементом в багатьох обрядах. Так, люди вірили, що через сорочку можуть передаватися різні хвороби, лінощі або ж, навпаки, здоров'я, спритність тощо; сорочкою обгортали новонароджених, її вишивали на весілля, на смерть; із нею пов'язані не тільки сімейні, часом інтимні, обряди, а й громадські традиції (наприклад, у білій сорочці жінки виходили прокладати першу борозну). Здавна сорочці приписувалась чарівна сила, з нею пов'язана ціла низка повір'їв, звичаїв, обрядів. Є така прикмета: «На Різдво одягай нову сорочку: якщо одягнеш просто чисту, але не нову сорочку, то буде неврожай. Сорочка розглядалась як „двійник” людини, що її носить. Сорочка найближча до тіла, і її шили, вишивали, носили так, щоб не порушувати давніх звичаїв. Як почати дівчині вишивати милому сорочку, щоб він ніколи не розлучався з нею? Як вишити сорочку, щоб вона була захисницею здоров'я, який знак-символ розмістити на рукаві, щоб оберегти руку, її силу для праці? Це все мало велике значення. [3.С.76 4.С. 15]

Працелюбність нареченої визначалася за кількістю й довершеністю пошитих і вишитих нею сорочок, котрих у посагу було більше сотні. У селі Кисоричі шити

сорочку починали з молитви, щоб Бог допоміг, дав силу та здоров'я пошити та носити сорочку. [Дод.10]

Прикрашаючи одяг, людина спочатку висловлювала свій несвідомий потяг до прекрасного; з часом прикраси перетворилися на необхідний атрибут костюма, відбиваючи особливості художньо-естетичних смаків народу. Отож естетична функція віддзеркалювала певний спосіб усвідомлення життя, навколишньої природи, збагачений людським досвідом і перейнятий високою духовністю.

Естетичні особливості одягу підпорядковані законам композиції, які вимагають гармонійної єдності таких показників, як матеріал, форма, колорит та різні види оздоблення. У Кисоричах ні один вид одягу не оздоблювали так, як сорочку. Саме сорочці, особливо святковій, надавалась велика увага, щоб зробити її якомога наряднішою.

Якщо оберегова та пов'язана з нею обрядова функції наприкінці XIX поч. XX ст здебільшого втрачають своє давнє значення, то естетична, переживаючи певні видозміни, й досьогодні успішно утверджує себе, що й робить одяг важливою частиною декоративно – прикладного мистецтва.

На формування й розвиток етнічної функції впливають і етнокультурні зв'язки між народами від найдавніших часів до наших днів. Усередині великих етнічних спільнот в їхньому одязі формуються специфічні регіональні й локальні ознаки, тобто одяг стає, так би мовити, знаком відмінності населення однієї місцевості від іншої.

Етнічна символіка одягу вказує на належність людини до певної нації.

У процесі соціально-економічної еволюції суспільства, з появою станів та майнового розшарування розвивається соціальна функція одягу. Він стає знаком розмежування суспільних верств. Панівні верстви підкреслювали за допомогою одягу своє привілейоване становище. Проте народний одяг, який не міг змагатися з «панським» за вартістю, завжди промовисто свідчив про народну майстерність, талановитість та винахідливість. Як розповіли нам майстрині, хто був багатший, носив кожного дня з добротного полотна вишиту сорочку, а бідніші накладали вишиту тільки на свято. [Дод.7]

Протягом усієї історії одягу на ньому відбивалися і статевовікові ознаки людини. Статевовікова функція одягу пов'язана не тільки з фізіологією людського організму, а й із характером діяльності різних за статтю та віком людей і відповідно – їхнім становищем у суспільстві. Так сорочки поділялись на чоловічі, жіночі та дитячі. [4.С.16]

Отже, сорочка виконувала такі функції: захисну, оберегову, обрядову, етнічну, естетичну, соціальну, статевовікову. І на даний час селяни вважають її оберегом, цінують та шанують, як родову реліквію.

Розділ II. Види сорочок

2.1. Матеріали для виготовлення сорочок.

Саморобні тканини – основний матеріал селянського вбрання. Ткацтвом займалися переважно жінки у вільний від сільськогосподарських робіт час. Майже в кожній селянській сім'ї були саморобний ткацький верстат та інше необхідне знаряддя.

Мал. 4 Ткацький верстат.

Матеріалами для виготовлення тканин в домашніх умовах, виступала місцева сировина: льон, коноплі, овеча вовна, які оброблялись цілорічно, поетапно, у визначені народним календарем терміни. Найкращі сорти льону-довгунця вирощували в Рівненській, Волинській, Львівській областях.

[5.С. 49]

Як же ткалось полотно на Рокитнівщині? Адже ткацтво у цій місцевості було не тільки найпоширенішим, але й вважалось найпочеснішим жіночим заняттям. Ще у порівняно недалекому минулому практично кожна дівчина чи жінка в с. Кисоричі вміла ткати. В селі Кисоричі застосовували вертикальний ткацький верстат

(кросна, бердо, нит), з першого воротила нитки заправлялися в нит і в бердо, нит прив'язувався шнурками до поножів, нитки що протягнуті через бердо прив'язувались до другого воротила. Узор закладався в ручну. Для ущільнення ниток користувалися бердом.

Мал. 5 Гребінь та гребінка.

Мал. 6 Бердо, нит.

Льон та чоловічі стебла конопель (плоскінь) збирали у серпні. Жіночі стебла (матірку) залишали дозрівати на сім'я. Достиглі рослини в'язали у горстки та сушили на сонці. Сім'я із головок льону та матірку били праником, льон частіше – цепом. Після биття рослини вимочували у воді, м'яли й тіпали, аби позбавити волокна від терміття. Останнє робили на, терниці, тріпачці, використовували рубель, тіпали об стовп або об щось інше. Наступним етапом було розчісування кожної прядки волокна (микання мичок). Для цього призначалися дерев'яний гребінь, який встромлявся в спеціальний отвір в ослоні чи припічку, або кругла залізна щітка з набитими цвяхами (гребінка) котру прив'язували до лави. Остаточне очищення волокна робили за допомогою чесальної щітки зі свинячої щетини, кінського волосіння або тонких цвяхів. [Дод.8] Одночасно проводили сортування волокна за якістю. Для ткання високоякісного полотна призначалося найтонше й найдовше волокно – кукла, для снування основи, ткання буденних тканин – миканка, тобто

залишки, які вибирали з чесальної щітки. Останок на дергальній щітці вал – ішов на виготовлення мішків, тканин суто господарського призначення.

Готове до прядіння повісмо волокна знову накладали на гребінь або навивали на кужіль (куделю). При прядінні повсюдно вживали веретено, а також механічну прядку.

Для перемотування ниток використовували мотовило – стрижень 1,5 м. завдовжки з ріжками на одному кінці та перпендикулярно встановленим бруском – на другому. В селі Кисоричі після просушування пряжу - так званий міток – знімали з мотовила і добре відзолювали у жлукті – видовбаній в колоді без дна. Потім нитки перемотували на клубки за допомогою витушки. Намагалися не мотати в ночі, бо біля хати буде мотатися нечистий. Існувало велике розмаїття орнаментальних мотивів – на вічка, на кружки, на шашки, на пасочки, у сосонку, кіскою та інші. Майстриня Панько Ганна розповідає що найпоширенішим орнаментом прядіння у с. Кисоричі був у сосонку, берізку і рядове (полотняне переплетення). Тонкі полотна, призначені для вишивання, в залежності від призначення, ткали рідшим або тугішим переплетенням, старанно вибілювали на росі, сонці, морозі, або залишали невибілене.

Глибоке знання технологічних процесів, хімічних властивостей природних матеріалів давало можливість отримувати різні кольорові відтінки. В Кисоричах використовували такий технологічний метод обробки сировини, при якому коноплі не вимочували у воді, а стелили на стерні. Сонце, роса і земля сприяли тому, що з кужеля після такої обробки отримували нитки з чорно-синім відтінком.

Нитки фарбували рослинними, тваринними та мінеральними барвниками. Так, в селі Кисоричі фарбу чорного кольору готували із жолудів дуба, з крушини — коричневу, з кори дуба темно-коричневу, її найбільш використовували для фарбування кожухів, для темно-синього використовували ягоди чорниці. Природні барвники застосовувались майже до XIX ст. Після цього настав час готових барвників.

Виготовляли в Кисоричах вовняні нитки, тканини, на якість яких впливали властивості волокон різних порід овець, їх першої чи другої стрижки, весняної чи

осінньої.

На зміну ручно пряденим приходили нитки фабричного виготовлення. Отже, матеріалами для виготовлення сорочок були льняне, домоткане полотно, пізніше фабричне полотно, а також нитки виготовлені власноруч або фабричні.

2.2. Способи крою сорочок.

В еволюції крою сорочок найповніше відбився такий важливий народний принцип створення одягу, як раціональність, котра визначалася функціональною значущістю, технічними можливостями, спадкоємністю традицій. [4.С.60] Українські сорочки певного регіону, району, села відрізнялися одна від одної кроєм, способами з'єднання, оздоблення, орнаментациєю та способом носіння.

Як розповідають майстрині у с. Кисоричі жіночі сорочки були «установкові» - (Мал.7) з плечовими вставками та «безустановкові» (Мал.8) - без плечових вставок. Установка — це вшивне плічко, що з'єднує передню і задню частину сорочки і призбирується біля шиї разом зі станом сорочки.

Мал. 7 «Установкова» сорочка Дем'янчук Секлети Павлівни

Мал. 8 «Безуставка» сорочка Трохимчук Марини Марківни

Розміри деталей сорочки, кількість полотниць стану, були тісно пов'язані з шириною саморобного полотна, яка визначалася можливостями ткацького верстата. Як пояснила нам Панько Ганна Миколаївна, якщо на берду 9 пасом, то сорочка буде у три полки, а якщо 12, то у дві, дивлячись якого розміру, мала бути сорочка. Деталі сорочки вирізались без викрійки на око (Рис.1,2).

У сорочках з уставками, рукав і вставка викроюються з суцільного шматка полотна. Уставки розширювали плечову частину сорочки й давали можливість зробити об'ємнішими горловину та рукави, які часто призбирували.

Процес пошиття починався з того, що майстриня вдягалась в чистий одяг, молилась Богу, оскільки приступала до важливої справи. Потім розкладала домоткане полотно на «полу». Вирізала основні деталі зазвичай два або три прямокутних куски полотна довжиною яка дорівнювала довжині сорочки. Потім вирізалися рукави, уставки та інші дрібні деталі (комір, манжети) на яких попередньо розмічались елементи оздоблення, якщо це було потрібно. У Кисорицьких сорочках горловину обробляли переважно коміром-стійкою, зустрічався і відкладний комір, або взагалі без коміра.

Покроївши уставкову сорочку майстриня починала процес пошиття.

Якщо сорочка мала бути оздоблена вишикою то спочатку вишивались рукави, уставки, манжети та комір. Після цього вручну зшивались основні деталі, з'єднувались рукави з уставками. З'єднання рукава з уставкою, часто виконувалось за допомогою мережки, яка виконувалась подвійною полотняною ниткою, з'єднуючи рукави з переднім та заднім полотнищем.

Мал. 9 З'єднання плечової уставки та рукава.

В нижню частину пройми вставлявся клинок (ляска) для зручності рухів при носінні.

Мал.10 Клинок в нижній частині пройми.

Коли були з'єднані рукави з основними деталями, обробляли горловину.

Полотняними нитками призбирували зріз горловини. Цей процес називався «збирали на дрібні заборки», «збирали в забори» збирання виконувалось у два ряди, над краєм горловини та низом рукавів, відступаючи 2мм. та 10 мм. Після цього пришивали комір та манжети. [Дод.4] Низ сорочки «подолок» обробляли швом впідгин з закритим зрізом, міг бути оздоблений мережкою і вишивкою. (Мал. 11) Між частинами сорочки внизу робили мережку, щоб трохи розширити низ сорочки, а також, щоб не рвалась. [Дод.6]

Мал. 11 Низ жіночої сорочки.

Другий тип сорочки — без уставок (Мал.8) — має суцільні рукави, вшиті паралельно до стану сорочки «по основі». Переднє і заднє полотнище вирізали з одного куска полотна, перегинали посередині, вирізали отвір для горловини, а по боках від пройми, до низу сорочки вставляли клинок. Ці сорочки переважно не мали окремого пришивного коміра; рукави в них закінчуються призбиранням над зап'ястком руки, або оброблені манжетом. [Дод.7]

Жіночі сорочки були з довгим рукавом і коротким. У більшості випадків саме безуставкову сорочку шили з коротким рукавом. Її одягали літом.

Деталі крою жіночої уставкової сорочки.

Рис. 1.

Деталі крою жіночої безуставкової сорочки

Рис. 2.

Деталі крою чоловічої тунікоподібної сорочки

Рис. 3.

Чоловіча сорочка була тунікоподібного крою (Рис.3). Стан чоловічих сорочок складався з трьох або двох полотнищ, це залежало від їхньої ширини. Починали крій з центрального полотнища, яке перегинали поперек полотнища, а по боках пришивались два поздовжньо перегнутих полотнища. Рукави суцільні, вшивались паралельно до стану сорочки, а для зручності носіння вставлявся клинок, низ рукавів міг бути з манжетами (чохлами) і без них. Горловину обробляли переважно коміром стійкою. (мал.12)

Мал. 12 Чоловіча сорочка тунікоподібного крою

Мал.13 З'єднання частин полотнищ і рукава в тунікоподібній сорочці.

Довжина сорочки була по коліна.

Мал. 14 Чоловіча сорочка , 40-ві роки

Панько Г.М.

Мал.15 Чоловіча сорочка, 40-ві роки

Дем'янчук С.П

Щодо дитячих сорочок, то для дівчаток сорочку шили так, як і жіночу, тільки менших розмірів, а для хлопчиків аналогічно чоловічій.

Способи носіння: жіночі сорочки були довгими і обов'язково мали виглядати з під спідниці. Чоловічі сорочки носили навипуск і підперізували поясом.

[Дод.10]

Якщо порівняти Кисорицькі сорочки з Українськими сорочками про які описано в літературі [4. С.60] то можна спостерігати деякі відмінності в крої, з'єднанні деталей між собою, техніку оздоблення та розміщення орнаментів.

2.2.1. Процес прання та прасування сорочок

Прання сорочок було непростим. Як розповідала Дем'янчук Секлета Павлівна сорочки замочували у жлукті, у теплій воді, посипали попелом, для такого діла найбільш підходив попіл з березових дров, після цього доливали кип'ячену воду і вкидали туди ж гарячий камінь, нагрітий в печі, і вода з сорочками закипала. Сорочки

залишали у жлукті на годину або і більше, потім витягували і несли полоскати до канави, вибивали прачом (дошка) у воді, викручували і несли додому сушити. Висушені сорочки потрібно було прасувати, а праскою в той час слугували рубель і качалка. Процес прасування відбувався так: сорочку накачували на качалку, розміщували на полу, або на столі і рублем качали. [Дод.5]

Отже, жіночі сорочки були уставкові та безуставкові, а чоловічі тунікоподібні. Стан сорочок частіше складався з двох широких полотниць іноді з трьох. Жіночі та чоловічі сорочки мали різну довжину та способи носіння дещо спільне було в технології пошиття. Технологія виготовлення дитячих сорочок була аналогічна жіночим та чоловічим сорочкам.

2.3. Оздоблення сорочок

Спільною рисою української сорочки є декоративна мальовничість, яка відбиває високий рівень культури майстрів, наочно демонструє володіння багатьма видами й техніками оздоблення.

Основним видом оздоблення сорочок у с. Кисоричі було ткання та вишивка.

Популярною була техніка затягування, перебирання, настилання та хрестик.

Перебирання виконувалось на кроснах, на полотні нитки перебирались дощечкою, рахувались пари ниток, орнамент як з лицевої сторони так і з виворотної був чітким.

Популярною була техніка затягування, вишивка дещо подібна до перебирання, але сам процес виконувався голкою.

Мал. 16 Техніка затягування (зворотній бік)

Колорит тканин і вишитих прикрас стриманий, переважала монохромність, зустрічалась і двоколірність (чорний, червоний) пізніше стали поєднувати інші кольори.

Жіноча сорочка була довгою по низу могла бути оздоблена мережкою, вишивкою або з поєднанням двох цих елементів. Мережку також використовували з метою розширення низу або з'єднання деталей сорочки.

Сорочки декорували навколо шиї, на манжетах, щільно укладеними складочками або збирали в «заборки» .

В оздобленні характерним був монохромний червоний орнамент та двоколірний, який виконувався технікою ткання, затягування, настилання. Орнамент розміщувався по горловині і по всьому полю рукавів також вишивали манжети, комір. Основна увага приділялась оздобленню рукавів — це було своєрідним вшануванням роботящих рук. (Мал.17,18,)

В чоловічих оздоблювали – коміри, маніжки, манжети. Орнамент для чоловічих сорочок підбирали більш скромніший, ніж для жіночих. Найбільш популярним був рослинно-геометричний орнамент. (Мал.17,18,) Оздоблювали і дитячі сорочки.

Крій, еволюція народного моделювання впливали на принцип розміщення вишивки, на окремих частинах сорочок. В залежності від призначення сорочки – святкова, весільна, буденна – вишивка мала свої особливості узору, його розміщення, колориту. При виконанні вишивки враховувались вік, сімейне становище людини. Весело – радісна вишивка дівочого одягу відмінна від вишивки на одязі молодиць, старшого віку жінок або вдів. [1. С.80]

Мал.17 Оздоблення рукавів.

Мал. 18 Оздоблення рукавів.

Популярними були геометричні або геометризовані малюнки, підказані самою технікою перебору. Композиції будувалися на чіткій ритмічності великих і дрібних фігур. Ромби, розетки, квадрати – виразники понять: сонце, земля, рослини - улюблені і масово поширені мотиви орнаменту Кисорицької вишивки. У музеї зібрані давні узорі, вишиті в червоно-чорній гамі з назвами: хміль, хмелик, лагідний хміль, лапатий хміль, хміль ягідки, безконечник, огірочки, кривулька, зубчики,

волочки, яблучка, виноград, очка, роза повна, роза барвінкова, сокирки, копита, розбиті хрести, полуниці та ін.

Отже, основним видом оздоблення сорочок в с. Кисоричі було ткання і вишивка. В залежності від призначення сорочки – святкова, весільна, буденна – вишивка мала свої особливості узору, його розміщення, колориту. При виконанні оздоблення враховувались вік, сімейне становище людини.

Висновки

Сорочка була натільним одягом, її шили та оздоблювали вручну. Процес виготовлення сорочки з часом удосконалювався. Чоловічі, жіночі, дитячі сорочки залежно від їхнього призначення, а також від заможності сім'ї, шили з полотна різної якості.

Сорочка виконувала такі функції: захисну, оберегову, обрядову, етнічну, естетичну, соціальну, статевовікову. І на даний час селяни вважають її оберегом, цінять та шанують, як родову реліквію.

Матеріалами для виготовлення сорочок були льняне, домоткане полотно, пізніше фабричне полотно, а також нитки виготовлені власноруч або фабричні.

Жіночі сорочки були уставкові та безуставкові, а чоловічі тунікоподібні. Стан сорочок частіше складався з двох широких полотнищ іноді з трьох. Жіночі та чоловічі сорочки мали різну довжину та способи носіння, дещо спільне було в технології пошиття. Технологія виготовлення дитячих сорочок була аналогічна жіночим та чоловічим сорочкам.

Основним видом оздоблення сорочок в с. Кисоричі було ткання і вишивка. В залежності від призначення сорочки – святкова, весільна, буденна – вишивка мала свої особливості узору, його розміщення, колориту. При виконанні оздоблення враховувались вік, сімейне становище людини

В наш час сорочка оздоблена вишивкою є дуже модною. І починаючи шити сорочку, можна скористатися деякими елементами із сорочок наших предків. Це може бути техніка оздоблення сорочки, способи з'єднання, кольорова гама, візерунок тощо.

Сорочка була і залишається головним одягом людини, про що свідчать приповідки і повір'я. «Своя сорочка ближча до тіла». «Щасливий, бо в сорочці народився».

Література

1. Захарчук-Чугай Р.В. Українська народна вишивка. – Київ «Наукова думка», 1988р.
2. Кара-Васильєва Т.В., Чорноморець А. Д. Українська вишивка – Київ «Либідь» 2002р.
3. Ковальчук О.В. Українське народознавство. – Київ «Освіта», 1992р.
4. Ніколаєва Т.О. Історія українського костюма. – Київ «Либідь», 1996р.
5. Пономарьов А. П., Артюр Л.Ф., Косміна Т.В. та ін. Українська минавшина, ілюстрований етнографічний довідник. – Київ «Либідь», 1994р.
6. Сорокіна Л. М. Учись вишивати – Киев «Радянська школа», 1988р.